

Educar per a la convivència en els temps actuals

Hi ha una sensació força generalitzada en l'educació secundària de que vivim temps de crisi, i segurament és cert: quan el 15% d'alumnes matriculats d'un centre -com em deia l'altra dia un director- són de necessitats especials (per nouvinguts, desestructuració o pel motiu que sigui), alguna cosa passa. Quan el professorat està cada vegada més desconcertat pels episodis de desestructuració de la vida d'aula protagonitzat per alguns alumnes amb massa freqüència sense trobar recursos per aturar-ho, alguna cosa passa.

Passa que estem en una nova societat, on els antics paradigmes de veritats absolutes ja no ens funcionen i n'apareixen de nous, nous paradigmes que no entenem, en els quals no hem estat educats i pels que no ens sentim preparats:

- una societat globalitzada on la INFORMACIÓ i el coneixement ja no és exclusiu de l'acadèmia sinó que a través d'Internet és a l'abast de tothom (de tot el món!). Això demana replantejar bona part del currículum: molts coneixements poden quedar obsolets, en canvi es fa més evident la necessitat de treballar procediments que permetin a les persones ser més autònomes en el seu aprenentatge.
- Una societat on la presència d'immigrants d'arreu ens fa evident L'HETEROGENEÏTAT de l'alumnat, cosa que no volíem reconèixer abans, tot i que on hi ha persones diferents hi ha diversitat de persones. I darrera el falç miratge de tenir alumnes homogenis molts nois i noies es perdien pel camí -haviem naturalitzat aquest fet!-. No ens enganyem, sovint els deixàvem endarrere (d'acord amb els criteris d'una escola selectiva) utilitzant recursos de funcionament disciplinari dels més clàssics i tradicionals.

Educar en la diversitat, i per la igualtat, no pot voler dir educar perquè tots facin el mateix procés sinó perquè tots assoleixin els mateixos objectius, per això cadascú haurà de construir el seu propi procés, junt amb els altres i d'acord amb les seves necessitats, el repte és trobar la manera de guiar-los i acompanyar-los en aquest procés!

- Vivim en SOCIETAT DEMOCRÀTICA, els nois i noies, i els seus pares ja em tingut la sort d'estar educats en democràcia, això suposa complexitat en l'organització social, molta més que en altres sistemes més autoritaris. Com ens sentim com a veïns quan tenim un problema o una opinió i els nostres polítics no ens escolten? Ens queixem que només ens volen per votar un cop cada 4 anys, sentim que no ens deixen participar en decidir el nostre destí, que no és democràtic. Com s'han de sentir els nois i noies que ni això han pogut escollir? Cal trobar maneres d'organitzar la vida de centre des de la democràcia i la participació, cadascú en la mesura de la seva responsabilitat, però des de la corresponsabilitat.

En aquesta crisi ens toca viure en la incertesa i no en sabem, això ens genera por i inseguretat, davant d'això podem adoptar una actitud oberta al canvi, a l'adaptació i per tant a nous aprenentatges, o instal·lar-nos en la resignació i tancar-nos en una actitud de reclusió en concepcions ancestrals buscant recuperar la seguretat i la sensació de control.

Certament, els temps de crisi són temps de canvis. El repte és que siguin canvis per a millor i per això cal treballar de valent. Segurament el primer pas és que els adults amb responsabilitat educativa (famílies i professorat) ens adaptem a les necessitats d'aquesta societat en que ens toca viure. Això no només vol dir estar disposats a acceptar nous aprenentatges, procediments i rutines sinó obert a desaprendre'n de vells, tota una feïnada!

En aquest sentit l'educació per a la pau i en el conflicte pot resultar-nos una eina interessant: canviar la concepció tradicionalment negativa i violenta del conflicte ajuda a superar la por i el bloqueig davant d'aquests. Entendre'l com a oportunitat facilita la implicació en els processos de canvi i transformació dels quals els conflictes són detonant. Disposar d'eines *noviolentes* per enfrontar-los ens dóna seguretat per resoldre'ls de la manera més òptima des de la cooperació

i la creativitat, i alhora, ens permet enfortir la relació amb les altres persones implicades, dos coses fonamentals per a garantir l'avenç davant els problemes des d'una convivència pacífica.

Tot plegat des del treball en quatre eixos:

- Els continguts: cal aprendre què és el conflicte, com transformar-lo, quins són els seus components, etc.
- La metodologia: per garantir aprenentatges significatius cal trencar la unidireccionalitat del fet educatiu i treballar des de l'experiència vivencial, des del contacte amb les emocions, i a partir de la presa de consciència del que em passa connectar-ho amb els continguts educatius que volem treballar i cercar espais de transformació. Aquesta és la metodologia socioafectiva, la que utilitza l'educació en el conflicte, però efectiva també per continguts de qualsevol altra àrea.
- L'actitud de l'educador: quan interactuem ens relacionem, i és a través de la relació que ens eduquem. Qualsevol relació transmet valors, creences, coneixements, quan aquesta és una relació d'autoritat, d'ensenyant a aprenent, encara és fa més evident. Per tant i en paraules de Freire "*com a educador jo no sóc polític perquè vulgui, sinó perquè la meua pròpia condició d'educador així m'ho imposa*". Així doncs per evitar un currículum ocult incoherent amb el projecte educatiu cal explicitar els valors dels que parlem i generar espais per compartir-los o discrepar-ne.
- L'estructura: vivim immersos en una estructura social de la qual aprenem com comportar-nos, com relacionar-nos, quins rols assumir, etc. Cadascú de nosaltres vivim immersos en diversos sistemes socials, pels adolescents la societat-cultura, la família, els amics, l'aula o el centre educatiu en són els més rellevants. Vetllar perquè l'estructura d'aula i la de centre es correspongui amb una estructura participativa i democràtica és essencial per a garantir una bona convivència i, des de la pràctica, aprendre a conviure pacíficament. Això vol dir, entre altres coses, revisar eines i espais de presa de decisions, repensar mecanismes de definició de normes de convivència i mesures en cas que s'incomplixin, i instaurar instruments per resoldre des de la *noviolència* els conflictes quotidians.

Marina Caireta Sampere
Programa d'educació
Escola de Cultura de Pau de la UAB
www.escolapau.org